

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПСИХОЛОГІЧНА ДЕЗАДАПТАЦІЯ З
ОСНОВАМИ ДІАГНОСТИКИ ТА
КОРЕКЦІЇ**

для студентів

**Освітньої програми:
Рівня вищої освіти:
на здобуття освітнього ступеню:
за спеціальністю:
галузі знань:**

Психологія
другого (магістерського)
магістра
053 Психологія
05 Соціальні та поведінкові науки

Робоча програма: Психологічна дезадаптація з основами діагностики і корекції галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія

27 серпня 2020 р. 14 с.

Розробник: к.психол.наук, доц. Терновик Н.А.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол від 27 серпня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри _____ доц. Михальчук Ю.О.
(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол від «14» 08 2020 року № 1

Голова _____ доц. Хом'як О.А.
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми «Психологія» зі спеціальності 053 Психологія у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки рівня вищої освіти другого (магістерського)

доц. Михальчук Ю.О. _____
(підпис)

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти, Галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 / 3 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 90/90 Кількість змістових модулів – 1	Рівень вищої освіти: другий (магістерський) Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність: 053 Психологія	Нормативна	
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
		Лекції	
		год. 18	год.10
		Практичні, семінарські	
		год. 20	год.14
		Самостійна робота	
		год. 26	33 год.
		Індивідуальні завдання: 26/33 год.	
		Вид контролю 3-й семестр: залік	

2.Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: впровадження новітніх досягнень психології у практику навчання і виховання молодого покоління, забезпечення нормального, здорового розвитку особистості, формування знань, умінь, психологічної готовності до діагностико-корекційної роботи з дезадаптованими особистостями.

Завдання: ознайомити студентів з організаційно-методичними засадами психології дезадаптації; типами і причинами відхилень у психічному та особистісному розвитку різних категорій дітей, підлітків, молоді, педагогічних кадрів та шляхи їх діагностики і корекції; враховувати чинники, які виступають як умови провокування, додаткового поглиблення або стримування процесу шкільної дезадаптації; на практиці застосовувати основні принципи діагностико-корекційної роботи, правильно з методичної точки зору проводити діагностичні процедури; доцільно обирати корекційні методи й програми та правильно їх використовувати; співставляти теоретичні, практичні і методичні аспекти діагностичної та корекційної роботи психологів; застосовувати методологічні принципи психології до практики психокорекційної допомоги дітям і підліткам; проводити діагностичні методики, індивідуальну та групову бесіду, спостереження, розвивальне заняття, елементи психогімнастики, психотренінгу, ігрової психокорекції.

Під час лекційних та практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні психологи **набувають таких програмних компетентностей: ЗКЗ (загальні компетентності), СК (спеціальні, фахові, предметні компетентності).**

ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК-6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну «Психодіагностика», студенти повинні мати такі ***програмні результати навчання:***

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР13. Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання, саморозвитку; за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

3.Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психологічна сутність психологічної дезадаптації

Тема1. Особливості та сутність психологічної дезадаптації. Соціально-психологічна дезадаптація. Дезадаптованість. Причини шкільної дезадаптації. Шляхи та засоби подолання дезадаптації дітей та молоді.

Література: основна [1, 3, 8,10, 28] допоміжна [1, 13,15]

Тема 2. Причини та наслідки психологічної дезадаптації. Психологічна дезадаптація особистості та її причини. Попередження і подолання психологічної дезадаптації.

Література: основна [1, 2, 7,12, 32] допоміжна [2, 11,14]

Тема 3. Психологічні особливості шкільної дезадаптації. Психологічна сутність шкільної дезадаптації. Попередження шкільної дезадаптації.

Література: основна [4, 6,10, 17] допоміжна [1, 5,14]

Тема 4. Соціально-педагогічна робота по подоланню різних форм психологічної дезадаптації підлітків та молоді. Важковиховуваність як передумова виникнення відхилень у поведінці підлітків. Організація психологічної роботи з важковиховуваними та девіантними підлітками.

Література: основна [3, 7,12, 28] допоміжна [1, 6,12]

Тема 5. Девіантна поведінка як порушення соціальних норм та наслідки психологічної дезадаптації. Поняття девіації. Предмет та об'єкт соціальної девіації. Основні концепції девіантної поведінки. Причини виникнення девіантної поведінки та шляхи її подолання.

Література: основна [4, 6,12, 34] допоміжна [1, 12,14]

Тема 6. Проблема соціально-психологічної дезадаптації дітей з особливими потребами. Психологічна сутність соціально-дезадаптивної поведінки особистості з особливими потребами. Організація процесу психічної адаптації.

Література: основна [7,13, 28] допоміжна [10,11]

Тема 7. Психологічна дезадаптація особистості в умовах сучасного суспільства та її роль у суїцидальній поведінки. Причини суїцидальної поведінки: соціальні і асоціальні чинники. Категорії самогубців. Фази і типи самогубств. Профілактика суїциду. Міфи про суїцид.

Література: основна [1, 2, 6,10, 33] допоміжна [1, 13]

Тема 8. Проблема психологічної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку: форми прояву і причини виникнення. Особливості психологічної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку. Профілактика психологічної дезадаптації першокласників.

Література: основна [1, 2, 4,14, 26] допоміжна [3, 14]

Тема 9. Психологічна дезадаптація учасників бойових дій та особливості її профілактики та психокорекції. Психологічні особливості дезадаптації учасників бойових дій. Психопрофілактика дезадаптації в учасників бойових.

Література: основна [6,10, 36] допоміжна [2, 10,12]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1 Особливості та сутність психологічної дезадаптації.	8	2	2		2	2	8	2			3	3
Тема2. Причини та наслідки психологічної дезадаптації	10	2	2		4	2	10		2		4	4
Тема3. Психологічні особливості шкільної дезадаптації	12	2	2		2	4	12	2			5	5
Тема 4. Соціально-педагогічна робота по подоланню різних форм психологічної дезадаптації підлітків та молоді	8	2	2		2	2	8		2		3	3

Тема 5. Девіантна поведінка як порушення соціальних норм та наслідки психологічної дезадаптації.	10	2	2		4	2	10	2			4	4
Тема6. Проблема соціально-психологічної дезадаптації дітей з особливими потребами	10	2	2		2	4	10		2		4	4
Тема7. Психологічна дезадаптація особистості в умовах сучасного суспільства та її роль у суїцидальній поведінки.	10	2	2		2	4	10	2	2		3	3
Тема8. Проблема психологічної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку: форми прояву і причини виникнення	8	2	2		2	2	8	2	2		2	2
Тема9. Психологічна дезадаптація учасників бойових дій та особливості її профілактики та психокорекції	14	2	4		4	4	14		4		5	5
Усього годин	90	18	20		26	26	90	10	14		33	33

5.Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливості та сутність психологічної дезадаптації.	2/-
2	Причини та наслідки психологічної дезадаптації.	2/2
3	Психологічні особливості шкільної дезадаптації.	2/-
4	Соціально-педагогічна робота по подоланню різних форм	2/2

	психологічної дезадаптації підлітків та молоді.	
5	Девіантна поведінка як порушення соціальних норм та наслідки психологічної дезадаптації.	2/-
6	Проблема соціально-психологічної дезадаптації дітей з особливими потребами.	2/2
7	Психологічна дезадаптація особистості в умовах сучасного суспільства та її роль у суїцидальній поведінки.	2/2
8	Проблема психологічної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку: форми прояву і причини виникнення.	2/2
9	Психологічна дезадаптація учасників бойових дій та особливості її профілактики та психокорекції.	4/4
	Разом	20/14

6. Самостійна робота (26/33 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Шляхи та засоби подолання дезадаптації дітей та молоді.	2
2	Психологічна сутність шкільної дезадаптації.	4
3	Важковиховуваність як передумова виникнення відхилень у поведінці підлітків.	2
4	Причини виникнення девіантної поведінки та шляхи її подолання.	2
5	Психологічна сутність соціально-дезадаптивної поведінки особистості з особливими потребами.	4
6	Особливості психологічної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.	2
7	Психологічні особливості дезадаптації учасників бойових дій.	4
8	Психологічні особливості дезадаптації учасників бойових дій.	2
9	Емоційно-ціннісне ставлення батьків як фактор розвитку Я-концепції дитини.	2
10	Проблеми соціально дезадаптованої поведінки в соціальній та психологічній літературі	2
11	Психологічні чинники соціальної дезадаптації підлітків.	4
12	Проблема соціально-психологічної дезадаптації дітей з особливими потребами.	3
	Разом	33

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Психологічна сутність психологічної дезадаптації				
Тема 1. Особливості та сутність психологічної дезадаптації.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного	основна [1, 3, 8,10, 28] допоміжна [1, 13,15]	2

		словника, підготовка тестів, реферат «Причини шкільної дезадаптації».		
Тема 2. Причини та наслідки психологічної дезадаптації	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, опрацювання методики «Анкета для оцінювання рівня шкільної мотивації й адаптації Н. Лусканової»	основна [1, 2, 7, 12, 32] допоміжна [2, 11, 14]	2
Тема 3. Психологічні особливості шкільної дезадаптації	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття;	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, опрацювання методики «Тест «Тривожність» (Р. Темл, М. Доркі, В. Амен)», «Тест «Будиночок» (за Н. Й. Гуткіною)»; психологічне есе на тему: «Попередження шкільної дезадаптації».	основна [4, 6, 10, 17] допоміжна [1, 5, 14]	2
Тема 4. Соціально-педагогічна робота по подоланню різних форм психологічної дезадаптації підлітків та молоді	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання методики;	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, Реферат / презентація «Виникнення	основна [3, 7, 12, 28] допоміжна [1, 6, 12]	2

		відхилень у поведінці підлітків».		
Тема 5. Девіантна поведінка як порушення соціальних норм та наслідки психологічної дезадаптації.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, психологічне есе на тему: «Причини виникнення девіантної поведінки та шляхи її подолання», підготовка тренінгового заняття по роботі із корекцією девіантної поведінки.	основна [4, 6,12, 34] допоміжна [1, 12,14]	2
Тема 6. Проблема соціально-психологічної дезадаптації дітей з особливими потребами	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, опрацювання методики «Опитувальник для визначення рівня адаптації дитини до школи (Л.М. Ковальова, Н.Н. Тарасенко)»	основна [7,13, 28] допоміжна [10,11]	2
Тема 7. Психологічна дезадаптація особистості в умовах сучасного суспільства та її роль у суїцидальній поведінки.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, Реферат / презентація «Причини	основна [1, 2, 6,10, 33] допоміжна [1, 13]	2

		суїцидальної поведінки».		
Тема 8. Проблема психологічної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку: форми прояву і причини виникнення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, опрацювання методики «Будиночки (О.А. Орехова)», «Школа звірів (Вьюнова Н.І., Гайдар К.М)»	основна [1, 2, 24, 14, 26] допоміжна [3, 14]	
Тема 9. Психологічна дезадаптація учасників бойових дій та особливості її профілактики та психокорекції	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, Реферат / презентація «Психологічні особливості дезадаптації учасників бойових дій».	основна [6, 10, 36] допоміжна [2, 10, 12]	4

8. Індивідуальні завдання (33 годин)

- 1) Підготовка тренінгової програми (4-6 тренінгових занять) по роботі з дезадаптацією особистості;
- 2) опрацювання та аналіз результатів психодіагностичних методик.

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням комп'ютерних технологій; методи активного соціально-психологічного навчання, дискусії, медитативні техніки, роз'язування творчих завдань, складання індивідуальних проектів.

10. Методи контролю

Поточне тестування; оцінка за навчальний проект; оцінка за конспект; оцінка за реферат; підсумковий письмовий тест.
Розподіл балів, що присвоюються студентам.

11. Питання до заліку з курсу

1. Особливості та сутність психологічної дезадаптації
2. Соціально-психологічна дезадаптація.
3. Дезадаптованість. Причини шкільної дезадаптації.
4. Шляхи та засоби подолання дезадаптації дітей та молоді.
5. Причини та наслідки психологічної дезадаптації
6. Психологічна дезадаптація особистості та її причини.
7. Попередження і подолання психологічної дезадаптації.
8. Психологічні особливості шкільної дезадаптації
9. Психологічна сутність шкільної дезадаптації.
10. Попередження шкільної дезадаптації.
11. Соціально-педагогічна робота по подоланню різних форм психологічної дезадаптації підлітків та молоді.
12. Важковиховуваність як передумова виникнення відхилень у поведінці підлітків.
13. Організація психологічної роботи з важковиховуваними та девіантними підлітками.
14. Девіантна поведінка як порушення соціальних норм та наслідки психологічної дезадаптації
15. Поняття девіації. Предмет та об'єкт соціальної девіації.
16. Основні концепції девіантної поведінки.
17. Причини виникнення девіантної поведінки та шляхи її подолання.
18. Проблема соціально-психологічної дезадаптації дітей з особливими потребами
19. Психологічна сутність соціально-дезадаптивної поведінки особистості з особливими потребами.
20. Організація процесу психічної адаптації.
21. Психологічна дезадаптація особистості в умовах сучасного суспільства та її роль у суїцидальній поведінки
22. Причини суїцидальної поведінки: соціальні і асоціальні чинники.
23. Категорії самогубців. Фази і типи самогубств.
24. Профілактика суїциду.
25. Проблема психологічної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку: форми прояву і причини виникнення
26. Особливості психологічної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.
27. Профілактика психологічної дезадаптації першокласників.
28. Психологічна дезадаптація учасників бойових дій та особливості її профілактики та психокорекції
29. Психологічні особливості дезадаптації учасників бойових дій.
30. Психопрофілактика дезадаптації в учасників бойових.
31. Емоційно-ціннісне ставлення батьків як фактор розвитку Я-концепції дитини.
32. Формування особистості у перехідний період від підліткового до юнацького віку.
33. Стрес у професійній педагогічній діяльності.
34. Генезис самооцінки на різних вікових стадіях розвитку людини.
35. Проблеми підліткового віку в сучасній психології.
36. Психологічний аналіз криз дитячого розвитку.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Робота на практичних заняттях, поточне тестування, самостійна та індивідуальна робота									Підсумковий тест (залік)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
6	6	6	6	6	6	6	8	8		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13.Методичне забезпечення

1. Підручники.
2. Роздатковий матеріал. Психодіагностичні методики
3. Мультимедійні засоби. Презентації.

14. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Бабадагли, С. М. Гордієвич [та ін.] // Соціальна педіатрія. – 2001. – № 1. – С. 343-347.
Agazio J., Goodman P., Padden D. L. Chapter 6: impact of deployment on military families. Annu Rev Nursing Res. 2014; 32(1):109—133.
2. Войцех В. Ф., Гальцев Е. В. Нарушение адаптации и суицидальное поведение у молодежи // Социальная и клиническая психиатрия. 2009. Т. 19. № 2. С. 17—25.
3. Гилемханова Э. Н., Грязнов А. Н., Шулаев А. В. Новый социально-психологический подход к рассмотрению адаптации // Неврологический вестник. Журнал им. В. М. Бехтерева. 2010. вып. 2. С. 33—37.
4. Дмитриева М. А. Психологические факторы профессиональной адаптации // Психологические основы профессиональной деятельности : хрестоматия / сост. Бодров В. А. Москва : ПЕР СЭ ; Логос, 2007. С. 723—730.
5. Исаева Е. Р. Механизмы психологической адаптации личности: современные подходы к исследованию копинга и психологической защиты // Вестник СПбГУ. Серия 12. Социология. 2008. №2.
6. Корехова М. В., Соловьев А. Г., Новикова И. А. Профилактика психологической дезадаптации сотрудников ОВД // Психопедагогика в правоохранительных органах. 2012. № 1 (48).
7. Краснова В. В., Холмогорова А. Б. Социальная тревожность и студенческая дезадаптация // Психологическая наука и образование : Электронный журнал. 2011. № 1. 15 с. URL: http://psyedu.ru/files/articles/psyedu_ru_2011_1_2060.pdf
8. Каргин А. М., Холмогорова А. Б., Войцех В. Ф. Личностные факторы

- суицидального поведения у пациентов кризисного стационара, совершивших суицидальные попытки // Социальная и клиническая психиатрия. 2009. Т. 19. № 4.
9. Касаткина Н. Э., Семенова Т. Н. Проблема адаптации студентов вуза к процессам обучения и сохранения здоровья // Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств. 2012. № 18.
10. Конева О. Б. Социально-психологические аспекты дезадаптации личности // Вестник Челябинского государственного университета. 2012. № 19 (273).
11. Луговых Т. А. Диагностика адаптации первоклассников к школе [Электронный ресурс] / Т. А. Луговых // Фестиваль педагогических идей "Открытый урок". – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/511644/>
12. Майсак Н. В., Яковец Д. А. Социальная фрустрация как условие дезадаптации и предиктор девиантности специалиста // Фундаментальные исследования : Электронный научный журнал. 2013. № 10-8. С. 1830—1837. URL : <http://www.rae.ru/fs/pdf/2013/10-8/32673.pdf>
13. Маклаков А. Г. Личностный адаптационный потенциал: его мобилизация и прогнозирование в экстремальных условиях // Психологический журнал. 2001. Т. 22. № 1. С. 16-24.
14. Марінушкіна О. Діагностика шкільної дезадаптації дітей молодшого шкільного віку // Діагностичний інструментарій психолога / Упор. Т. Гончаренко. — К.: Шкільний світ, 2008.
15. Модель стресс-уязвимости и развитие суицидального процесса // Напрасная смерть: причины и профилактика самоубийств / под ред. проф. Дануты Вассерман ; пер. Е. Ройне. Москва : Смысл, 2005. 310 с.
16. Молодцова Т. Д. Основные виды и типы подростковой дезадаптации // «Концепт»: Научно-методический электронный журнал. 2013. № 5 (21). С. 51—55. URL: <http://e-koncept.ru/2013/13099.htm>.
17. Молодцова Т. Д. Роль педагогической поддержки в преодолении дезадаптации подростков // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2012. № 5.
18. Мороденко Е. В. Социально-психологическая адаптация и дезадаптация в процессе социализации личности // Вестник Томского гос. пед. ун-та. 2009. № 8. С. 108-111.
19. Налчаджян А. А. Психологическая адаптация. Механизмы и стратегии. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Эксмо, 2010. 368 с.
20. Особливості показників адаптації дітей в залежності від віку / І. Б. Єршова, Т. Ф. Осипова, В.С. Косенко [та ін.] // Український медичний альманах. – 2006. – Том 9. – С. 52-54
21. Посохова С. Т. Психология адаптирующейся личности: субъективный подход : дис. на соискание уч. степени д-ра псих. наук. СПб., 2001.
22. Психологические факторы эмоциональной дезадаптации у студентов / [Холмогорова А. Б., Гараян Н. Г., Евдокимова Я. Г. и др.] // Вопросы психологии. 2009. Т. 3. С. 16—26.
23. Самохвалов В. П. Психиатрия : учебное пособие для студентов медицинских вузов. Ростов н/Д. : Феникс. 2002.
24. Социальная фрустрация как условие дезадаптации и предиктор девиантности специалиста // Фундаментальные исследования : Электронный научный журнал. 2013. № 10-8. С. 1830—1837. URL : <http://www.rae.ru/fs/pdf/2013/10-8/32673.pdf>

25. Шкільна дезадаптація: нові підходи до медико-педагогічної реабілітації / В. І. Козявкін, М. О.
26. Anxious solitude across contexts: girls' interactions with familiar and unfamiliar peers / [Gazelle H., Putallaz M., Li Y., et al.] // Child Dev. 2005. 76, 227—246. 10.1111/j.1467-8624.2005.00841.x
27. Gest S. D., Rodkin P. C. Teaching practices and elementary classroom peer ecologies // J. Appl. Dev. Psychol. 2011. 32, 288—296. 10.1016/j.appdev.2011.02.004
28. Hughes J. N., Luo W., Kwok O. M., Loyd L. K. Teacher-student support, effortful engagement, and achievement: a 3-year longitudinal study // J. Educ. Psychol. 2008 100, 1—14. 10.1037/0022-0663.100.1.1
29. Costello EJ, Foley DL, Angold A. 10-year research update review: the epidemiology of child and adolescent psychiatric disorders: II. Developmental epidemiology // J Am Acad Child Adolesc Psychiatry. 2006; 45: 8—25. doi: 10.1097/01.chi.0000184929.41423.c0.
30. Mann J. J., Waternaux C., Malone K. Toward a clinical model of suicidal behaviour in psychiatric patients // Am. J. Psychiatry. 1999. Vol. 156. P. 181—189.
31. Parental Deployment, Adolescent Academic and Social- Behavioral Maladjustment, and Parental Psychological Well-being in Military Families / [Nancy Nicosia, Elizabeth Wong, Victoria Shier et al.] // Public Health Reports. 2016. Vol. 132, Issue 1, pp. 93—105, 10.1177/0033354916679995.

14.2. Допоміжна

1. Булах І.С. Психологія життєвих криз особистості : навч. посіб. / І.С. Булах. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – С. 8-35.
2. Дальке Р. Кризис как шанс начать жизнь лучше / Р. Дальке; пер. с нем.; [под. ред. Т.В. Гариной]. – СПб. : ИГ «Весь», 2006. – 256 с.
3. Максименко С.Д. Психологічна допомога тяжким соматично хворим : навч. посіб. / С.Д. Максименко, Н.Ф. Шевченко. – К. : Ін-т психології імені Г.С. Костюка; Ніжин : Міланік, 2007. – 115 с.
4. Малкина-Пых И.Г. Возрастные кризисы: справочник практического психолога / И.Г. Малкина-Пых. – М. : Изд-во Эксмо, 2005.
5. Малкина-Пых И.Г. Экстремальные ситуации / И.Г. Малкина-Пых. – М. : Изд-во Эксмо, 2006. – С. 776-795.
6. Осипова А.А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях / А.А. Осипова. – [2-е изд.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – С. 3- 19.
7. Простакова Т.М. Кризис подросткового возраста / Т.М. Простакова. – Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 244 с.
8. Ромек В.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / Ромек В.Г., Конторович В.А., Крукович Е.И. – СПб. : Речь, 2007. – С. 24-31.
9. Савчин М.В. Вікова психологія : навч. посіб. / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К. : Академвидав, 2005. – 360 с.
10. Соціально-психологічна профілактика стресів та стресових розладів учнів та студентів : навч. посіб. / [за ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка]. - К. : Ніка-Центр, 2007. – 164 с.
11. Титаренко Т. Життєві кризи : технологія консультування / Тетяна Титаренко. – К. : Главник, 2007. – С. 89-93, 116-120. – Психологічний інструментарій.
12. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості : у межах і за межами буденності / Т.М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.
13. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / І.О. Черезова. – Бердянськ, БДПУ, 2016. – 193 с.
14. Шапарь В.Б. Психология кризисных ситуаций / В.Б. Шапарь. – [2-е изд.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 452 с.

15. Швалб Ю.М. Возрастная психология: учеб. пособ./ Ю.М. Швалб, И.Ф. Муханова. – Донецк : Норд-Пресс, 2005. – 303 с.

15. Інформаційні ресурси

<http://extrpsy.nuczu.edu.ua/book2>

<http://msvitu.com/archive/2011/may/article-5.php>

<http://www.info-library.com.ua/books-text-4956.html>